

Joachim Krüger, *Der letzte Versuch einer Hegemonialpolitik am Öresund: Dänemark-Norwegen und der Große Nordische Krieg (1700–1721)*, Nordische Geschichte 13 (Münster: Lit Verlag 2019). 537 s.

Joachim Krüger, historiker verksam vid Greifswalds universitet, har i sin monografi om Danmark-Norges inblandning i det stora nordiska kriget (1700–1721) två huvudsakliga målsättningar. För det första vill Krüger utredna vilka diplomatiska möjligheter som stod Danmark-Norge till buds för att hävda sina geopolitiska intressen. För det andra vill han undersöka vilken roll Fredrik IV (1699–1730) personligen spelade för krigets utveckling. Genom dessa målsättningar vill Krüger förklara vilka möjligheter Danmark-Norge hade för att påverka krigets utfall.

Krüger motiverar sin bok med att det saknas en större studie som tar ett helhetsgrepp på Danmark-Norges inblandning i kriget och som försöker förstå hur danskarnas agerande och motiv förändrades under tidens gång. Normalt sett, menar Krüger, buntas angreppet på Holstein-Gottorp år 1700 ihop med den danska statens ingripande i kriget igen 1709–1720, men dessa två episoder bör behandlas som olika skeenden med olika förutsättningar. Krüger vill vidare undersöka Fredrik IV:s personliga betydelse för kriget eftersom den danske kungen inte gets tillnärmelsevis lika stort utrymme som till exempel Karl XII och Peter den Store (1682–1725). Utöver tidigare forskning förlitar sig Krüger på arkivmaterial från det så kallade tyska kansliets arkiv i Danmark, liksom handlingar i *Landesarchive* i Schleswig-Holstein.

Med tanke på att bokens målsättningar är tematiska hade man kunnat föreställa sig en tematiskt präglad disposition. Dock erbjuds läsaren en kronologisk genomgång av det stora nordiska kriget, tillsammans med en inledning, en genomgång av det geopolitiska läget före kriget, och en avslutning. Berättelsens tyngdpunkt ligger på händelsehistoria, framför allt rörande det diplomatiska spelet och det danska krigsdeltagandet. En tydlig skillnad gentemot gängse svenska redogörelser för det stora nordiska kriget är hur Krüger visar att man i Köpenhamn ständigt behövde förhålla sig till det tysk-romerska rikets spelregler och vilka möjligheter man hade att utverka allianser och samförstånd på denna politiska arena. År 1700 orsakade Danmark-Norges invasion av Holstein-Gottorp ett starkt internationellt motstånd – man hade inte säkrat varken omgivande tyska statsbildningars eller stormakternas tillstånd. 1712 års invasion av Bremen-Verden tillsammans med Hannover var mycket bättre förberedd diplomatiskt, inte minst för att Nederländerna och Storbritannien var involverade i det spanska tronföljdskriget.

Krügers slutsats blir att Danmark-Norge betalade dyrt för sin medverkan i kriget och att vinsten blev mindre än förväntat. Man fick också finna sig i

att stormakterna dikterade villkoren vid fredsförhandlingarna och att Hannover och Preussen, till skillnad från Danmark-Norge, satsat lite men vunnit mycket mer. Fredrik IV var inte en Karl XII utan ställde vid flera tillfällen till det genom direkta ingripanden i militära spörsmål, men bidrog samtidigt positivt till den danska insatsen med sitt jämnmod och tappra ledarstil. Krüger betonar också att kriget fick det styrande skiktet i Danmark-Norge att ge upp hoppet både om att expandera söderut och att återerövra de östliga landskapen. Nu inleddes en utrikespolitik med syfte att undvika konflikter.

Det finns ett par invändningar att göra mot den här boken. Dispositionen är olycklig, då de tematiska målsättningar som driver undersökningen inte gett något avtryck i den över huvud taget. Detta hade kunnat avhjälpas om Krüger infogat tydligare sammanfattningar som berörde just Danmark-Norges diplomatiska manöverutrymme eller Fredrik IV:s agerande. Det blir därför svårt att följa och värdera Krügers ställningstaganden.

En viktigare invändning är att det åtminstone för mig framstår som oklart vad boken tillför tidigare forskning. Krüger använder sig visserligen av arkivkällor för att beskriva förloppet, men den största delen av hans fotnoter är fyllda med referenser till tidigare forskning, inte egna arkivfynd. Det är fullt möjligt att Krüger har bidragit med ny kunskap men det hade krävt en tydligare resultatmarkering från hans sida för att man som läsare ska förstå det. I till exempel den andra volymen i det i början av 2000-talet utkomna samlingsverket om dansk utrikespolitik, *Revanche og Neutralitet, 1648–1814* (Köpenhamn 2002), skriver Knud J.V. Jespersen (s. 190) att freden i Fredriksborg i hög grad var "et resultat af britisk diplomatis indsats og kom derfor også til at bære præg af britiske interesser, der i stigende omfang koncentrerade sig om at skabe en modvægt i Østersøen til Ruslands ekspansion". Likaså betonar Jespersen de internationella konjunkturernas betydelse mellan 1700 och 1712 (s. 180–187). Det är inte säkert att det är någon skillnad mellan Jespersens och Krügers slutsatser. Självklart kan man som forskare inte alltid komma med banbrytande kunskap. Kring ofta beskrivna skeenden och processer tenderar liknande slutsatser att hopa sig. Det är så forskningslägen blir till. Samtidigt är det Krügers ansvar att tydligare visa på vilket sätt hans resultat förhåller sig till tidigare forskning.

Det skall samtidigt sägas att Krügers bok förtjänstfullt binder ihop forskningen kring det stora nordiska kriget, med referenser till så väl svensk-, dansk-, engelsk- och tyskspråkig grundforskning. För den som är intresserad av en uppdaterad och detaljrik redogörelse för det danska deltagandet i det stora nordiska kriget, med fokus på det diplomatiska spelet, är det här en lämplig bok.